

BO'LAJAK MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTI XODIMLARIDA KASBIY KO'NIKMALARNI SHAKLLANTIRISHNING PSIXOLOGIK OMILLARI

Muallif: Shokirova Dilbar Laziz qizi

Ilmiy rahbar: p.f.f.d. (PhD)v.b.dotsent I.M.Rasulova

Annotatsiya: Ushbu ilmiy maqola bo'lajak maktabgacha ta'lim tashkiloti xodimlarida kasbiy ko'nikmalarni shakllantirishning psixologik omillarini o'rganadi. Maqolada pedagogik faoliyatda muvaffaqiyatga erishish uchun zarur bo'lgan psixologik komponentlar, motivatsiya, emotsional barqarorlik, shaxsiy rivojlanishning ahamiyati, va talaba xodimlarning kasbiy o'zgarishi kabi mavzular tahlil qilinadi. Ta'lim jarayonida psixologik yondashuvning rolini yoritish orqali, maqola kasbiy ko'nikmalarni shakllantirishda psixologik resurslardan samarali foydalanish yo'llarini ko'rsatadi.

Kalit So'zlar: Bo'lajak maktabgacha ta'lim, kasbiy ko'nikmalar, psixologik omillar, motivatsiya, shaxsiy rivojlanish, pedagogik faoliyat, ta'lim jarayoni.

Maktabgacha ta'lim tizimida pedagogik faoliyatda muvaffaqiyatga erishish uchun kasbiy ko'nikmalarning shakllanishi muhim ahamiyatga ega. Ushbu ko'nikmalar faqat ilmiy va metodik bilimlar bilan chegaralanmaydi, balki psixologik jihatlar ham katta rol o'ynaydi. Psixologik omillar, masalan, motivatsiya, o'zini anglash, emotsional barqarorlik va shaxsiy rivojlanish talaba-xodimlarning kasbiy o'sishiga ta'sir qiladi. Kasbiy ko'nikmalarni shakllantirishning psixologik asoslari bo'yicha ilmiy tadqiqotlar quyidagi muhim jihatlarni o'z ichiga oladi:

Kasbiy motivatsiya va uning shakllanishi: Shaxsda kasbiy motivatsiyani shakllantirishda yosh davrlarining ahamiyati va individual xususiyatlarning roli katta. Kasbiy motivatsiya shaxsning kasbga bo'lgan qiziqishi va faoliyatga bo'lgan intilishining asosidir. Bu omil talabaning o'zini o'zi boshqarish xususiyatlari, xushmuomalaligi, bilim olish qobiliyati va fikrlashning moslashuvchanligi kabi shaxsiy xususiyatlari bilan chambarchas bog'liqdir.

O'spirinlik davrida kasbiy malakalarni shakllantirish: O'spirinlik davrida shaxslararo munosabatlar kasbiy malakalarni shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. Bu davrda mustaqil kasbiy malakalarni shakllantirish uchun psixologik omillar va metodlarning qo'llanilishi talabaning kasbiy faoliyatga tayyorligini oshiradi. Kasbiy ko'nikma va malakalarni shakllantirishda muhim bo'lgan metodlar va ularni qo'llash usullari o'spirinlarning shaxsiy va professional rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Kasbiy shakllanishning psixologik jihatlari: Kasbiy shakllanish jarayonida psixologik muammolarni tadqiq etish, shaxsning kasb tanlash, kasbiy ta'lim, kasbiy

ma'rifat, kasbiy maslahat kabi jihatlarni o'rganish zarur. Bu tadqiqotlar kasbiy rivojlanishning uzoq muddatli va bosqichma-bosqich jarayon ekanligini ko'rsatadi. Har bir bosqichda mehnat faoliyatini samarali boshqarishga xizmat qiluvchi psixik yangilanishlar yuzaga keladi.

Kasbiy shakllanishning shaxsiy xususiyatlari: Talaba kasbiy shakllanishining psixologik omillarini o'rganishda muvaffaqiyatga erishish motivatsiyasi, o'z-o'zini hurmat qilish, labillik, tashvish, tajovuzkorlik kabi shaxsiy xususiyatlarning ta'siri muhimdir. Bu omillar ta'lim muassasasi jamoasida talabaning kasbiy shakllanishiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Shaxsiy xususiyatlar va motivatsiya darajasi o'rtasidagi munosabatlar talabaning kasbiy rivojlanishiga ijobiy yoki salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin.

Ushbu ilmiy tadqiqotlar kasbiy ko'nikmalarni shakllantirishning psixologik asoslarini chuqurroq tushunishga yordam beradi va ta'lim jarayonida ularni hisobga olishning ahamiyatini ko'rsatadi.

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida psixologik yondashuv bolalarning har tomonlama rivojlanishini ta'minlashda muhim ahamiyatga ega. Bu yondashuv bolalarning hissiy, ijtimoiy va intellektual rivojlanishlarini qo'llab-quvvatlashga qaratilgan. Bu psixologik yondoshuvning ham asosiy yo'nalishlari mavjud bular quyidagilar:

Psixologik-Pedagogik Diagnostika: Bolalarning rivojlanish darajasini aniqlash va ularning ehtiyojlariga mos ta'lim va tarbiya rejalarini ishlab chiqish. Bu diagnostika orqali bolalarni o'z qiziqishlari orqali kichik guruhlariga ajratib ular uchun zaruriy psixologi va tarbiyaviy muhitni yaratish osonlashadi.

Korreksion-Rivojlantiruvchi Ishlar: Bolalarning individual xususiyatlarini hisobga olib, ularning rivojlanishini qo'llab-quvvatlash va zarur o'zgartirishlarni amalga oshirish.

Psixologik Maslahat: Pedagoglar va ota-onalarga bolalar bilan ishlashda psixologik yordam ko'rsatish, ularning muammolarini hal qilishda qo'llanma berishdir, Psixologik maslahatlar tufayli mavjud bo'lgan muammolarni yechimi tezda aniqlanadi.

Maktabga Tayyorlash: Bolalarni maktab ta'limiga psixologik jihatdan tayyorlash, ularning yangi muhitga moslashuvini ta'minlash uchun eng kerakli soha hisoblanadi, Bolalarni yangi muhit tayyorlashni bosqichma- bosqich olib boradigan yagona joy bu maktabgacha ta'lim muassasasi hisoblanadi. Hozirgi kunlarda dunyo bo'ylab, ko'plab ota-onalar bolalari uchun qo'shimcha tayyorlov kurslariga berishadi. Ammo O'zbekistonada bunday ota-onalar 100% dan deyarli, 80 % i maktabga tayyorlov kurslarini farzandlariga o'zlari o'rgatishadi.

Oilalar bilan Hamkorlik: Maktabgacha ta'lim tashkilotlari va oilalar o'rtasidagi hamkorlik bolalarning rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Ota-onalar bilan

psixologik maslahatlar va pedagogik qo'llab-quvvatlash orqali bolalarning ta'lim va tarbiyasini yaxshilash mumkin.

Shaxsga Yo'naltirilgan Ta'lim: Shaxsga yo'naltirilgan ta'lim maktabgacha yoshdagi bolalarni umumiy rivojlantirishda muhim o'rin tutadi. Bu yondashuv bolalarning individual ehtiyojlari va qiziqishlarini hisobga olib, ularning shaxs sifatida rivojlanishiga yordam beradi.

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida psixologik yondashuv bolalar shaxsining har tomonlama rivojlanishini ta'minlashda asosiy omil hisoblanadi. Psixologik xizmatlarning samarali tashkil etilishi va oilalar bilan hamkorlik bolalarning muvaffaqiyatli rivojlanishiga xizmat qiladi.

Kasbiy ko'nikmalarni rivojlantirishda psixologik resurslar shaxsning professional faoliyatini muvaffaqiyatli amalga oshirishda muhim ahamiyatga ega. Ular shaxsning ichki imkoniyatlari, qobiliyatlari va motivatsiyalarini o'z ichiga oladi. Kasbiy rivojlanish jarayonida psixologik qo'llab-quvvatlash shaxsning butun kasbiy hayoti davomida dolzarb bo'lib qoladi. Shaxsiy xususiyatlar, kognitiv qobiliyatlar va emotsional intellekt kabi omillarni rivojlantirish orqali kasbiy ko'nikmalarni takomillashtirish mumkin. Shuningdek, psixologik yordam va qo'llab-quvvatlash xizmatlari shaxsning professional o'sishini ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. O'zbekiston Respublikasida psixologiya fanining roli va o'rni beqiyosdir, chunki u yuqori malakali raqobatbardosh mutaxassis-kadrlarni tayyorlash jarayonida muhim ahamiyatga ega. Shunday qilib, psixologik resurslar kasbiy ko'nikmalarni rivojlantirishda asosiy omil bo'lib, ularni shakllantirish va qo'llab-quvvatlash shaxsning professional muvaffaqiyatiga bevosita ta'sir ko'rsatadi.

Xulosa: Maqolada kasbiy ko'nikmalarni shakllantirishda psixologik omillarning ta'siri haqida keng tahlil keltirildi. Psixologik jihatlar, ayniqsa motivatsiya, o'zini anglash, va emotsional barqarorlik bo'lajak maktabgacha ta'lim xodimlarining kasbiy o'sishida muhim ahamiyatga ega. Ta'lim jarayonida psixologik omillarni inobatga olish orqali, pedagogik faoliyatni yanada samarali qilish mumkin. O'zaro psixologik yordam va individual yondashuvlar talabalarning kasbiy rivojlanishiga ko'maklashadi.

Foydalanilgan Manbalar:

1. Sh. Karimov, "Pedagogik Psixologiya," Tashkent, 2020.
2. S. Salimov, "Ta'limdagi Psixologik Yondashuvlar," Tashkent, 2021.
3. M. Muminov, "Kasbiy Ko'nikmalarni Rivojlantirish," Tashkent, 2022.
4. L. Xusainov, "Psixologik Resurslar va Ularning Ta'limdagi Roli," Tashkent, 2019.